

BUITEN

6^E JAARGANG N^O. 47.

ZATERDAG 23 NOVEMBER 1912.

Schnabel sc.
Foto Aug. F. W. Vogl.

EEN GELUKKIG-PAAR IN „ARTIS”.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

INHOUD:

EEN GELUKKIG PAAR IN „ARTIS”. ILLUSTRATIE . . .	BLZ. 555
„ZAALIG NAJOÁR”, II, DOOR A. F. VAN BEURDEN . . .	556
VAN DEN AVOND EENER MERKWAARDIGE PREMIÈRE IN	
1869, DOOR V. D. M.	557
HERFSTDAG, (GEDICHT), DOOR ERNST TER HOEVE . . .	557
EDAM, (SLOT), DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTR. BLZ.	558—561
GOETHE'S BOTANISCHE STUDIËN, DOOR GEERTRUIDA	
CARELSEN	BLZ. 559
NOG EENS MET DE VOGELS NAAR GRIEND, (SLOT), DOOR	
J. DAALDER DZ.	562
H. M.'s „GELDERLAND” IN AARHUUS, DOOR ST. B.	
N. 559, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 562—564
EEN MOOIE NIEUWE ROOS, DOOR E. TH. W., GEÏLLUSTR. BLZ.	564
DE GROOTE PLANTENKEURING DER NEDERL. MIJ VOOR	
TUINBOUW- EN PLANTKUNDE OP 12 OCT. L.L., TE	
AMSTERDAM GEHOUDEN, DOOR E. TH. W., GEÏLLUSTR. . .	565
BESCHRIJVINGEN, DOOR CHR. A. J. VAN DER LINDEN . . .	566
EEN AARDIG PRENTENBOEK, DOOR L., GEÏLLUSTR.	566

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle kopij ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74—76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht, ook Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht, ook Amsterdam.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk ait blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S, BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff - AMSTERDAM -

„ZAALIG NAJOÁR”.

II. DE ALDE VRUNDJ. *Nadruk verboden.*

DAT was nu Silvester van den Brande, zijn oude kameraad uit zijn studietijd, ongetrouwd, een echte onvervalschte Antwerpenaar of Sinjoor, bekwaam handelsman, glad prater, en even vlug in het innemen. Jean had hem echter in acht jaar niet meer gezien. Dat was een pret, dat vertellen van oude grappen uit school en uit het latere leven.

„Sil”, zei Jean, „doe bliefs hie van aovend, speciaal wèges dienen naamsdag”. Want beweerde Jean „van aovend is ten aovend en merging is ten daag, det me Sint Silvester bestèke maag”.

Sil had bezwaren. Hij moest met den trein weer „noa de stad van Handwerpen”, en was voor „affaires en commercie” in de stad. Maar Jean redeneerde net zoo lang, dat Sil bleef, bij hem logeerde en het familiefeest medemaken zou.

Om te beginnen gingen de vrienden eerst een flinke flesch achter de „stooft” I) zetten en spoedig probeeren. Sil was op zijn gemak, begon al spoedig over „van bai ons” te vertellen, over den „burgemeester en de schepes, die de contribuisse 2) zoo hoog opdreven”, over de electie, over de „Congo” en over allerlei zaken.

Tot oome Jean hem eensklaps op den schouder klopte en zei: „Sil, doe mos mich van aovend helpe”. „En waermit, datte?” zei Sil.

„Veer haole van aovend ein stukske oet, Sil, wo veer oos mit kapot lagge”.

„t Zal wel goed zain, zulle, mer watte dan?” zei Sil, en hij lachte over zijn glas wijn heen, al hardop.

Ze gingen aan 't overleggen.

Tegen half negen kwamen de gasten, zei Jean, allemaal familie. Dan kreeg Sil eene eereplaats; maar — hij moest voor doofstomme fungeeren, zou als zoodanig voorgesteld worden, en dan klokslag twaalf uur, eensklaps opspringen en zalig *nieuwjaar* schreeuwen. Dat zou een reuzenmop zijn!

Sil wou eerst nog niet recht, maar de eerste gasten kwamen al, een stel oude jonge dames. Jean was met de voorstellerij begonnen. „Miene vrundj Sil oet Antwerpe, jaomer van de miensch, doofstom”.

De dames probeerden nog tegen Sil te spreken, maar de oudste gaf 't spoedig op. Sil ging op zijn eereplaats zitten en zette een dag, goedig gezicht en nam zich voor, in alle gevallen maar naar het Napoleonsportret tegenover hem te kijken. Die had veel met zwijgen verkregen; hij zou dat ook probeeren.

Jean had met hem nog om een extra fijne gewed op den goeden afloop. Eigenlijk was dat geen wedden, want verloor Jean, dan

gaf hij de flesch, en verloor Sil, dan kwam ze ook uit Jeans kelder. Vreemde gevoelens maakten zich van Sil meester; hij zag de gasten komen, zich zetten en 't was werkelijk of hij minder hoorde en of het praten ineen liep en dooreenwarrelde. Napoleon, op de plaat tegenover hem, dreigde hem met den sabel, dat zag hij nog, maar ook deze was dáár doofstom. Hij hoorde, hoe men hem beklagde, hoe men over hem schertste en hij zocht zijn troost in eten en drinken. De jongeren hoorde hij zich vroolijk maken over zijn iet of wat rose getinten neus.

„Kiek ens, Carlien, waat den doofschomme ein pumpelnaas hêt; die hêt er ouch niet veur nieks of van schoon water”.

Een ander had het „euver zienen dieke porties op”, tot hij ten buurman schepte hem van alles dubbele porties op, tot hij ten slotte zijn bord weer omkeerde op des buurmans bord, wat de algemeene vroolijkheid niet weinig verhoogde. Sil meende dat dat zoo bij een doofstomme behoorde.

Oome Jean had schik, dat zijn grap zoo goed van stapel liep. Er werd gezongen; de kleinere boden oome Jean bouquetten aan en vierden hem als de weldoener der familie, den braven man, voor wien nog een lang welken weggelegd lag.

Toen de klok elf uren sloeg, was Sil moe van het werken.

Maar dan zocht hij weer moed en troost bij Napoleon.

Oome Jean kende hem en stond toen op, om de vergaderde bloedverwanten te zeggen, dat hij nu naar de keuken ging en zelf met eigen hand een bowl zou gaan maken, waarvan hij alleen het recept bezat. En oome Jean de daad bij het woord voegende, verdween in de keuken, Sil aan de zorgen der familie overlatend.

Niets is meer bedrieglijk dan de * * * menschen. Door den drank komen de tongen los. Deze twee waarheden willen wij voorop stellen, als wij het gezelschap zonder gastheer laten, terwijl Sil als een mummie tusschen de gasten troont, met een rood gezicht, dik gegeten, al den last dragende van zijn vrijwillige kwaal.

Pas was oome Jean in de keuken, of een der oudste, ongetrouwde dames schreeuwde op scherpen toon tot een der vroolijk lid der familie: „Angenees, hubst te ouch zonne gerungelde 3) koffie, wie ich; waat enne knooi.” De aangesprokene wees op Sil, als wilde ze Cathrien waarschuwen niet te schreeuwen. Maar deze schreeuwde dapper: „Den aaien machinist van den doojewage, den Antwerpsche vrêt-op, dè heurt niet en kan geine moel 4) opedoen; zeg 't mer gerus, es te get op dien lêver hubst, euver dè vêtlap van einen oome Jean, dè gierebast”. 5)

Dat was het sein voor allen, om te beginnen. Men wierp Sil stiekum met korstjes brood, die hij als vliegen wegsloeg.

„Waat”, zei een van de gasten, nog wel een eigen „bloodnêt”, 6) „waat vol hê noe weer in de keuke aan 't broouje 7) zeen, dè ongetrouwde vroelik, ich bin der vies aan”. Zoo ging het crescendo voort. Sil kon zijn doove ooren niet gelooven. Dezelfden die, om 't hardst „lang zal hij leven” gezongen hadden, die zijn vriend Jean, die nu in de keuken zwoegde, toegesproken hadden als 't juweel der familie, zaten nu hun ergernis te luchten over zijn lang leven.

Zijn vader, zijn moeder moesten het misgelden — daaraan kon men de kleine geesten kennen — en er bleef geen stuk goed aan den erfoom.

Men schonk elkander in, men wakkerde elkaar aan tot eten, men taste in de sigaren tot de bodem der kist te zien was, brak eene nieuwe open en de „manslui” plunderden ook deze onder groot gejuich der vrouwelijke leden en onder grappen aan het adres van den „doojen Bels”. En Sil moest het lijdelyk aanzien, dat een jongmensch een zilveren vork en lepel in den zak stak, beweerende dat „de domme Jean-oome toch mer zol dênke, det ze bie het voelnis 8) geraakt ware”. Alleen één nichtje deed niet mede en werd braaf uitgelachen, de „tooi” 9), de „femeleerster” 10), de „behubbelike bees” 11)

't Kookte inwendig bij den doofstomme, maar hij zou en wilde zijne rol tot het laatst blijven spelen.

De tijd, waarop het afgeloopen jaar verdwijnt in den schoot der eeuwen, naderde.

In den roes der feestvreugde hadden de gasten daar niet zoo zeer op gelet. Oome Jean was nog aan 't koken en brouwen in de keuken. Bij den eerlijken Sil kookte het ook, maar van binnen.

Daar kondig de oude huisklok met plechtigen slag het einde van den Silvester dag en het begin van het Nieuwe jaar aan.

Silvester van den Brande is allen vóór. Hij springt recht en roept met bulderende stem, waarin woede, zegepraal en ergernis om den voorrang kampen „Zoalig nieuwjaar, verkestoig, jeanfoeters en dieven”; en heft zijn stoel op en zwaait er geweldig mede rond, al roepende „Jean, kom oit de kooke, Jean smeit ze der oit, de gappers”, zóó dat ieder vol schrik en schuldbewustzijn, op lijfsbehoud bedacht, door zaal, kamer, voorhuis de straat opstuift. Geen enkele blijft, als het nichtje, klein Marieke, dat bescheiden en stil, kalm en waardig het feest medegemaakt heeft, alles aangezien heeft en zich geen schuld bewust bleef, Marieke, de „tooi”.

Oome Jean kwam verschrikt uit zijn brouwerij geloopt, nadat hij eerst aan een grap van vrind Sil gedacht had. — maar toen hij Sil daar nog woedend op zijn Vlaamsch „explikaosie” hoorde geven van al wat ze tegen hem en Jean uitgehaald hadden, die van de verdwenen sigaren vertelde, de ledige kisten liet zien, op de lepels en vorken wees, waarvan er verdwenen waren, het bleeke Marietje geruststelde, de eenige, die oome Jean trouw

gebleven was — toen werd het oome Jean raar te moede. Ondank is 's werelds loon, dat las hij duidelijk uit de resten van zijn familietafel. Maar zijn goed humeur behield de overhand.

„Sil, doe hubst good gedaon jong, waat 'n grauwwunij!” 12) zegt Jean! „Doe en Merieke zien en blieve mien beste vrunj; de angere zien grantjers 13) en anders nieks”.

Oome Jean haalde den bowl voor den dag. Ze klonken nog dikwijls en samen brachten Jean en Sil klein Marieke naar huis en praatten nog lang samen, vóór ze naar bed gingen.

En 't eind der historie! Sil kwam dikwijls naar „Remunj”, vrijde met Marieke, trouwde met Merieke en oome Jean vermaakt daarna aan beiden de helft van „zien vermeuge” uit trouwe vriendschap; de andere helft bleef „veur de famielie”, die echter geen voet meer over den „dulper” 14) heeft mogen zetten tot aan oome Jean's zaligen dood.

Roermond.

A. F. VAN BEURDEN.

1) Kachel. 2) belasting. 3) dooreengeschied. 4) mond. 5) gierigaard. 6) eigen neef. 7) vrouwen. 8) vuilnis. 9) de heks. 10) de kwezel. 11) het inhalige beest. 12) lage honden. 13) bedelaars. 14) dorpel.

VAN DEN AVOND EENER MERK- WAARDIGE PREMIÈRE IN 1869.

(„Le Passant” van FRANÇOIS COPPÉE).

Nadruk verboden.

ZIJ zijn ook in ons land meermalen evenementen, die eerste opvoeringen, maar veel meer nog dan hier vormen zij in de Parijsche tooneelwereld bovenal eene gebeurtenis, die ook buiten de literaire kringen haar invloed doet gelden en waarvan het slagen dikwerf heeft beslist en nog menigmaal zal beslissen over veler toekomst. Er zijn zelfs weinig bekende dramatische schrijvers, die met kalme gerustheid zulk een avond tegemoet gaan, maar er is er zeker geen een geweest, die met volle vertrouwen zijn eersteling op tooneelgebied aan de critiek en de uitspraak der menigte heeft toevertrouwd. Uit aldus onverwachte evenementen zijn die historische premièrès geboren, waarvan de bekende eerste opvoering van Bizet's „Carmen” een der meest tragische voorbeelden is; de historische premièrès, die betrekkelijk zeldzaam zijn, maar die dan ook tot plotselingen roem hebben gebracht. En zoo een was François Coppée, de ontslapen Fransche dichter, die met de opvoering van een acte in verzen, van „Le Passant” op één avond de voorname plaats veroverde, die hij daarna in de wereldliteratuur heeft ingenomen. Onbekend is hij niet, die merkwaardige avond, dat dit schoone dichtwerk werd opgevoerd; maar het is eerst kort voor zijn dood de schrijver zelf geweest, die in het tooneelschrift „Le Théâtre” zijne medewerking verleende om de eigen indrukken van dien avond neer te schrijven.

„Le Passant”, het eerste tooneelwerk, dat uit François Coppée's vruchtbare dichterven vloeide, is een teer stukje poëzie van den meest subtielen aard. Het is, zooals de schrijver zelf terecht in zijn opdracht van dit werkje aan de groote actrice Agar zeide, een vluchtige fantasie van een dichterlijken geest, waarvan de schoone gedachten het hoofddeel vormen. Het romantisch kleeft, waarin deze gedachten zijn gehuld, mag geen aanleiding tot critiek geven, omdat het met de behandeling van het gegeven in volkomen overeenstemming is. Reeds de tijd, die den toeschouwer verplaatst naar de dagen van de Italiaansche renaissance, verbiedt zulk een critische beschouwing, maar in nog meerdere mate doen dit de figuren der beide optredende persoonlijkheden: de schoone, veel, bewonderde Silvia en de jeugdige troubadour Zanetto, sympathiek al in zijn bohémienachtige ridderlijkheid. „Le Passant” is in zekere mate een sprookje, en biedt in handeling en dialoog tal van momenten, die op geen enkelen practischen grondslag berusten; het is een werk, dat op poëtische wijze de onschuld eener jeugd stelt tegenover de ervaringen van de door de wereld bewonderde; dat vertolkt de smart van den nimmer rustenden menschelijken trekvogel.

Het tooneel stelt voor een landschap, beschenen door den zilveren glans der maan, die haar schijnsel werpt door de takken der boomen; rechts verheft zich een klein elegant paleis met een terras, waarvan een trap naar beneden voert, terwijl op den achtergrond de sterren schitteren aan den hemel en de lichten eener veste in vage omlijning de ligging van Florence aanduiden. Silvia, de beroemde aanbedene schoone uit Dante's stad, leunt over de rand van het terras en beklagt zich, dat zij hier in hare teruggetrokkenheid door onbestemde gevoelens geplaagd wordt; zij, die gevleid wordt en omringd is van vurige vereerders, heeft niemand, dien zij werkelijk bemint; zij haat die huichelachtige bewondering, die onwaardig is; zij bekent haar meedoogenlooze macht, die haar de mannen ongelukkig doet maken en die haar belet tranen te storten over de liefde, die zij niet verkrijgen kan. Van verre nadert intusschen Zanetto en zijn heldere jongensstem doet het heldere middeneeuwsch liedekje: „Mignonne, voici l'avril”, waaruit Massenot later zijn beroemde serenade schiepte, in de nachtelijke stilte weerklinken;

Mignonne, voici l'avril!
Le soleil revient d'exil;
Tous les nids sont en querelles
L'air est pur, le ciel léger.

Et partout on voit neiger
Des plumes de tourterelles.

Prends, pour que nous vous trouvions,
Le chemin des papillons
Et des frêles demoiselles.
Viens, car tu sais qu'on t'attend
Sous le bois, près de l'étang
Où vont boire les gazelles.

Silvia luistert opmerkzaam toe en beschouwt vanaf haar terras den jeugdigen zanger. Zanetto, de gitaar op den rug, den mantel sleepend over het gras, komt op zonder haar te bemerken; hij prijst den schoonen zomernacht en legt zich ter ruste op een oude bank, daar de ochtend nog verre is en hij vreesst in zijn armzalige kleeding in geen herberg een onderkomen te zullen vinden.

Hij slaapt in, en Silvia treedt op hem toe, voelt zich aangegrepen bij het zien van dit kind in kalme rust, en wekt hem om hem gastvrijheid te kunnen bewijzen. Zanetto ontwaakt door hare aanraking; hij meent te droomen en de schoone fee zijner gedachten te aanschouwen, doch Silvia zegt slechts een goede geest te zijn, die hem wil helpen. Zanetto verhaalt haar dan van zijn leven; hij vertelt hoe hij van zijn jonge jaren af steeds door de wereld heeft gezwoeven en geleefd van die kleine talenten, waaraan men niet noodzakelijk behoefte heeft; hoe hij trekt als rondreizend zanger en met zijn gitaar steeds in de kasteelen welkom is. Op zijn vraag of hij naar Florence gaat, antwoordt Zanetto dit nog niet te weten; hij gaat den weg, dien het lot hem aanwijst en laat zich leiden door de vlucht der vogels, hij, de dichter, de gek! Maar als Zanetto zich noemt le „pèlerin, qui marche sous la lune, va toujours et n'est pas encore fatigué”, meent Silvia, dat dit toch het ware geluk niet is, niet kan zijn; dat dit slechts gevonden kan worden in het vredig tehuis met een goede vrouw. Zanetto wil echter van de liefde niets weten, hij wil vrij blijven en trekken door het leven; hij weet, dat „un amour dans le cœur, c'est un si lourde bagage”.

Evenwel, als Silvia hem nogmaals het onbestendige van zijn zwerven herinnert en hem de vreugde van een eigen dak schildert, ontwaakt in hem de zucht thans hier te blijven; hij verhaalt Silvia van zijn onbestemde afkomst en smeekt haar bij haar te mogen wonen en haar zuster te mogen noemen. Doch zij, die haar eigen karakter kent en die den blondlokkigen knaap te lief heeft om nevens haar, zijn onschuld in gevaar te brengen, en hem na korten tijd de luimen van haar wreed karakter te doen gevoelen — zij wendt voor arm en weduwe te zijn en hem geen thuis te kunnen aanbieden.

v. d. M.

(Wordt vervolgd).

HERFSTDAG.

Nu zijn in 't ijle berkenwoud
De herfst-tinten — blond en goud —
De slanke stamme' en twijgen fijn
In wisselenden zonneshijn,
De verre verten weg gewischt
In ragge sluieren van mist,
De wijde heide bruin en grauwwunij
Naar 't nevelbleeke hemelblauw,
En in het ijle, fijne woud
De herfst-tinten — blond en goud —

Daar vindt de wind een rijke buit
En strooit de gouden muntjes uit;
De gouden blader-muntjes zijn
Met randekens van karmozijn,
Ze dwarrelen en vallen zacht,
Ze hebben nu hun taak volbracht,
En liggen stil tevreden neer
En roeren noch bewegen meer.
Ze zijn het welgestelde goud
Van 't ijle, fijne berkenwoud —

De eikenstruiken zijn nog groen
Waar zij gehurkt een ronde doen,
En 't hooge, paarse heidekruid
Steekt lachend laatste bloemen uit:
Een vlinderke' als gevallen blad
Op de uitgedoofde bloemen zat,
Een vlugge spinne, wonderkleen,
Wond er een zilv'ren draad omheen;
De zuivere sprietjes tasten moe,
En 't vouwt de teed're wickjes toe —

En zwiiggend vallen, altijd meer,
De gouden berke-blaadjes neer.
De wijde heide wijkt gedwee
En smelt in verre nevel-zee,
En waar het held're beekje spoedt
Staan gentiane in zonnegloed:
De wond're kelken, donkerblauw,
Vol fonkelenden morgendauw —

En in het ijle, fijne woud
De herfst-tinten-blond en goud. —

ERNST TER HOEVE.

Foto F. H. Martelhoff.

ACHTER-BENEDENVERTREK IN EDAM'S MUSEUM.

HET OPENSTAANDE RAAMPJE BENEDEN GEEFT EEN KIJKJE VAN DEN ACHTERKANT IN DE KELDERKAMER, HET RAAMPJE DAARBOVEN IN HET TWEDE OPKAMERTJE. HET RONDE, VEEL OP EEN PATRIJSPOORT GELIJKENDE RAAMPJE RECHTS VAN DE FRIESCHE KLOK GEEFT LICHT AAN DE DAARACHTER GELEGEN BEDSTEDE. LINKS BOVEN DE PORCELEIN-KAST DE KUNSTIG GESNEDEN BALKDRAGER.

EDAM.

(Slot).

Nadruk verboden.

ALS we de van een stevigen klopper voorziene deur van 't Museum hebben geopend, komen we in 't voorhuis, waar reeds dadelijk 't oog valt op hier geplaatste oude merkwaardige voorwerpen (zie de afbeelding in 't vorige nummer op blz. 546 en die in dit nummer op blz. 560 beneden) als een groote ijzeren geldkist met mooi slot en keurig gesmeed binnenblad, een kleerenkist van kamferhout, een oude Hoornsche poppenwagen, een typische ronde zeemanskist, waarop het jaartal 1706, de wijze woorden „die weten, die eten” en een afbeelding van een onstuimige zee met een walvischvaarder, op een walvisch jacht makende enz. enz. Rechts van den ingang voert een trap naar de bovenverdieping. Het grootste gedeelte van den achterwand van 't voorhuis bestaat uit ramen, voorzien van in lood gezette ruitjes. Dit vlak wordt (zie de afb. op bl. 546) horizontaal door midden gedeeld door een rij tegeltjes. De onderste ramen geven licht aan de daar achter gelegen keuken of kelderwoning, de bovenste aan 't voorste opkamertje, waarnaar een kleine eikenhouten trap links in 't voorhuis leidt. Rechts is de benedengang. Het trapje opgaande komen we eerst in een klein opkamertje, waarin de van beneden hier doorlopende schoorsteen met fraaie tegeltjes is bezet; aan den overkant bevindt zich een bedstede. In het tweede nog kleinere vertrekje, dat licht ontvangt door ruitjes, die uitzicht geven op de beneden-achterkamer, bevinden zich twee bedsteden, waarvan een prijkt met fraaie eikenhouten deuren; in elk bevindt zich een rond raampje, dat veel doet denken aan 'n patrijspoort. Dit in verband met de ontdekking, die men kort na den aankoop van 't gebouw in 't voorhuis deed, waar op een der muren bij het verwijderen der kalklagen, daarop in den loop der tijden aangebracht, de afbeelding van een walvischvaarder voor den dag kwam, doet vermoeden, dat dit huis bewoond en ingericht is door een zeeman, die na lange jaren op de walvischvangst te zijn geweest, eindelijk hier de welverdiende rust is komen genieten. Op iets dergelijks wijst ook het zeer steile trapje, dat van het interessante slaapkamertje naar de met bruine tegels bevloerde benedengang voert; het doet sterk aan een trap in een klein schip denken.

Als men de eerste deur in den benedengang opent en een klein trapje afdalend, komen we in de kelderkamer of keuken, wel het mooiste vertrek van 't huis. Het ontvangt licht van 't voorhuis en van 't achtervertrek, geen licht rechtstreeks van buiten en is dus nogal donker. Maar het geeft met zijn ruime schouw met tegeltjes en haardijzer, waarop de Hollandsche leeuw in den „tuin”, met de woorden „Hollandia” — boven 't vuur hangt de „konkelpot” — met zijn aan voor- en achterzijde in lood gevatte ruitjes, met zijn wanden met witte tegeltjes, met zijn „traanlamp” aan een der zolderbalken, met zijn Statenbijbel en zijn „vader Cats” en zijn met zorg gekozen meubilering een zeldzaam mooi en knus Hollandsch intérieurtje te zien. En slechts weinig verbeeldingskracht is er noodig, om in deze omgeving den ouden zeerob te denken, aan 't knappend vuur onder den breeden schouw gezeten, vertellend aan bezoekers van zijn avonturen in de Groenlandsche wateren.

In een hoek van de keuken bevindt zich de deur van den provisiekelder. Dit moet een z.g. drijvende kelder zijn, geheel onafhankelijk van de buiten- en binnenmuren van het huis opgetrokken; wanneer het grondwater rijst zou de kelder mede omhooggaan. Aldus vertelde mij de oude conciërge van 't Museum. Doch toen ik merkte, dat zelfs Edammers de waarheid hiervan betwijfelen, informeerde ik bij den Directeur, die me alleen antwoordde, dat dergelijke kelders ook in oude Amsterdamsche huizen zijn aangetroffen. Dezelfde directeur schreef, naar ik later las, in „Eigen Haard” van dezen kelder: „De conciërge verzekert, dat wanneer het grondwater rijst, de kelder mede omhoog gaat. Wij spreken het niet tegen, maar gelooven den man, die het wel zal weten, op zijn woord”. (!) Dat klinkt verdacht. Toen ik dezer dagen het Museum weder bezoekende, den ouden begeleider vroeg, op den kelder wijzende: „Gaaf-ie nog wel's op en neer?” antwoordde hij: „Nee meneer, die is vastgezet, al lang, 't was te lastig, weet u, met al die bezoekers, de dames zouden er confuus van worden”. (1) Wie van de lezers van „Buiten” lost dit geheim op?

In het achtervertrek, waarin weer een bedstede met sierlijk gesneden deuren, trekt behalve een glazekast met mooi Delftsch

en Japansch porcelein, vooral de eigenaardige balkdrager, voorstellende een mansfiguur, gekleed in wambuis en korte broek, de aandacht. Dit beeldje behoort niet tot de oorspronkelijke betimmering, maar is afkomstig van het oude gebouw aan de Voorhaven welks voorste gedeelte vóór 1737 dienst deed als Stadhuis, zooals hierboven reeds is vermeld.

Van 't bovengedeelte van het huis valt weinig te vertellen; hier en daar bevindt zich een mooie eikenhouten deur, uit oude Edamsche huizen hierheen gebracht. Doch verder is het voornamelijk de groote verzameling oudheden en belangrijke voorwerpen, op 't verleden van Edam betrekking hebbende, die hier bezienswaardig is. Een opsomming van al die historische merkwaardigheden zal ik mijn lezers maar besparen; slechts zij hier gewezen op het portret van „Edam's grootste burgeres”, Trijntje Cornelissen Cever, geboren in 1633 te Edam, bijgenaamd „de Grote Meydt”, die het op 17-jarigen leeftijd al tot een lengte van 2½ M. had gebracht en op hare eveneens in 't Museum aanwezige klompen, die zé als kind moet hebben gedragen en waarin een flinke voet van een volwassen man zou verdrinken; verder op het portret van Edam's diksten burger: Jan Claesse Clees, „de dicke casteleyn” uit het Heeren-Logement, hier in 1612 overleden, wien men laat zeggen:

„Ick doen den leser cont
Doen ick was oudt 42 jaar en ghesont
Doen woogt ick swaer: 455 pont”.

Nóg een portret van een curiositeit vindt men hier, n.l. van Pieter Dircksen bijgenaamd Langebaardt, burgemeester van Edam en aldaar in 1606 overleden. Zijn baard was tweemaal zoo lang als hij zelf en hij droeg dit mannelijk sieraad dan ook over den arm; hij had niet alleen een langen baard, maar ook een groot hart want — naar men ten minste verhaalt — hij reisde de kermissen af, om zijn baard te laten zien; de opbrengst kwam ten goede aan de Edamsche weeskinderen. En die tochten waren niet zonder gevaar: ik las ten minste ergens in 't Museum het volgende ongeval, hem overkomen op de kermis te Haarlem: „Een vrouw te Haarlem den baart van Pieter Dirkse onvoorzigtig aangegrepen hebbende” — uit liefde of uit woede, het wordt niet verteld — „volgde een opkrempling van denzelfden, verzeld van zware pijn. De baard werd toen geheel afgesneden, maar groeyde naderhand weder tot eene aanmerkelijke lengte”.

Helaas, waar zijn de burgemeesters met edele harten en lange baarden, nu de finantieele nood van vele gemeenten zoo hoog gestegen is? Aan de edele harten van de hedendaagsche burger-vaders twijfelen we niet. Maar zouden we 't dan niet eens met een scheerverbod voor burgemeesters in de Gemeentewet probeeren? Noode missen we hier een afbeelding van de bij Edam gevangen meermin. Met de vermelding, dat het Museum een zeldzame collectie drukwerken rijk is, betrekking hebbende op de oprichting van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen en op de eerste jaren van haar bestaan, nemen wij afscheid van dit mooie huis met zijn rijke verzamelingen.

Er zijn nog enkele bezienswaardigheden meer in Edam; zoo staat er aan de Voorhaven een huisje, waar jaren geleden een bakker woonde, die meer belangstelling voor de schilderkunst dan voor 't broodbakken schijnt getoond te hebben, men noemde hem dan ook „kunstbakker” en boven zijn deur hing hij een bord: „kunstbakkerij”. Thans is in 't huisje een antiquiteitszaak gevestigd; het heet nu „The Dutch Home”.

Onvolledig zou mijn overzicht verder zijn, als ik verzuimde te wijzen op het aardig huis, nagebootst-oud — aan den overkant van de Nieuwe Haven — waar Edam zich op zijn fleurigst en levendigst toont — van den bekenden schilder en vriend van Edam W. O. J. Nieuwenkamp. Zijn woonschip „de Zwerver” ligt voor de deur. Naar ik hoorde, is hij de beschermengel van Edam's typische oude geveltjes en wordt er een enkele maal een nieuw huis gebouwd, dan is hij 't, die al 't mogelijk doet om te maken, dat het niet vloekt met zijn omgeving.

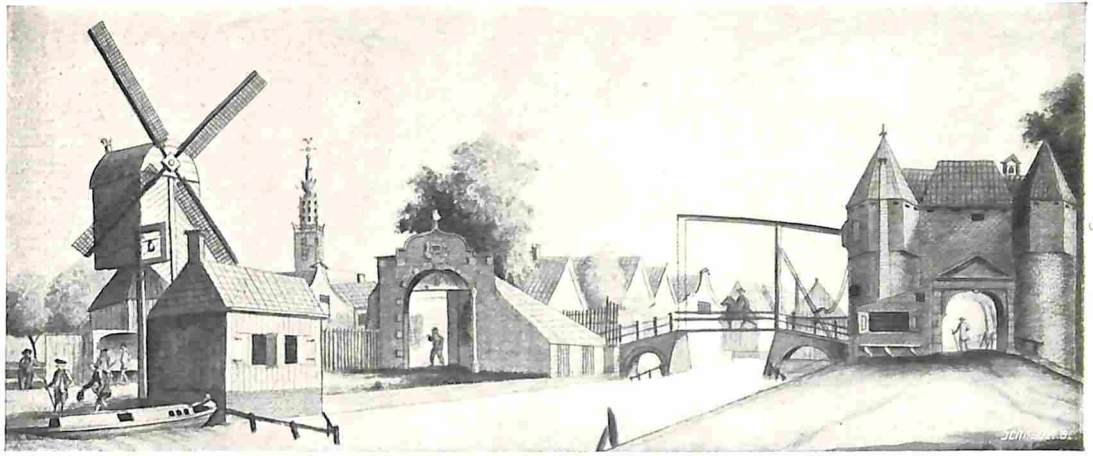
En dan zijn er enkele mooie 16^e en 17^e eeuwse geveltjes, verschillende 18^e eeuwse gevels, van welke laatste dikwijls de rijke omlijsting van de deur bewondering vraagt; in het vorige nummer van „Buiten” werden daarvan eenige sprekende afbeeldingen geplaatst.

Maar dan is er vooral het rustige stadje zelf, met zijn grachtjes, zijn ophaalbruggetjes en met zijn overblijfselen van een groter verleden, hier en daar te bespeuren, dat u weerhoudt terstond u te laten terugvoeren door de Waterlandsche weiden naar de rusteloze hoofdstad, op welks straten droomen over voorbije tijden gevaarlijk is.

A. LOOSJES

1) In „Three vagebonds in Friesland” door H. F. Tomalin wordt van dezen concierge gezegd: the old gentleman who takes the unsuspecting stranger round should himself be taken *cum grano salis*. His historical comments upon the collection vary from day to day.

Dit versterkt mij in de meening dat het wel wat gewaagd is, den man, „die het wel zal weten” op zijn woord te gelooven.

GEZICHT OP EDAM IN DE ACHTTIENDE EEUW.
DE PURMER- EN MONNIKENDAMMER POORTEN.

GOETHE'S BOTANISCHE STUDIËN.

Nadruk verboden.

Z EER merkwaardig, èn met het oog op Goethe zelf, als dichter van „Die Metamorphose der Pflanzen”, èn als staaltje van wat, omstreeks honderd jaar geleden, in zijn kring als belangstelling in plantkunde opkwam, is een mededeeling, afgedrukt in de meest volledige uitgaven zijner geschriften en getiteld: „Geschichte meines botanischen Studiums”. (dd. 1831).

Voor een volledige vertaling van dat stuk is in dit weekblad geen plaats; daarom heb ik hier eenige der meest karakteristieke gedeelten in vrije bewerking samengetrokken.

* * *

„In een groote stad geboren en opgevoed, kreeg ik als inhoud van mijn eerste onderricht hoofdzakelijk oude en nieuwe talen, waarbij zich reeds vroeg rhetorische en dichterlijke oefeningen aansloten, en voorts al datgene wat, in zedelijk en godsdienstig

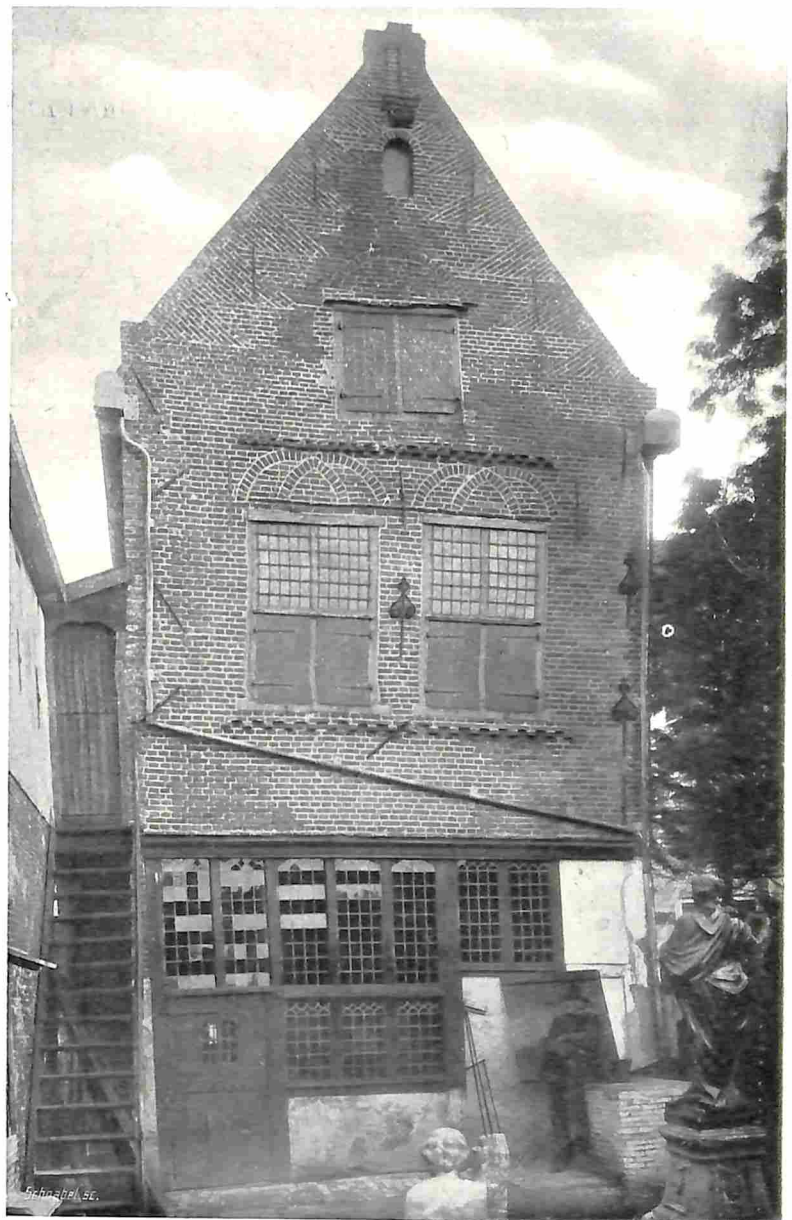

Foto C. Steenberghe.

ACHTERGEVEL VAN EDAM'S MUSEUM.

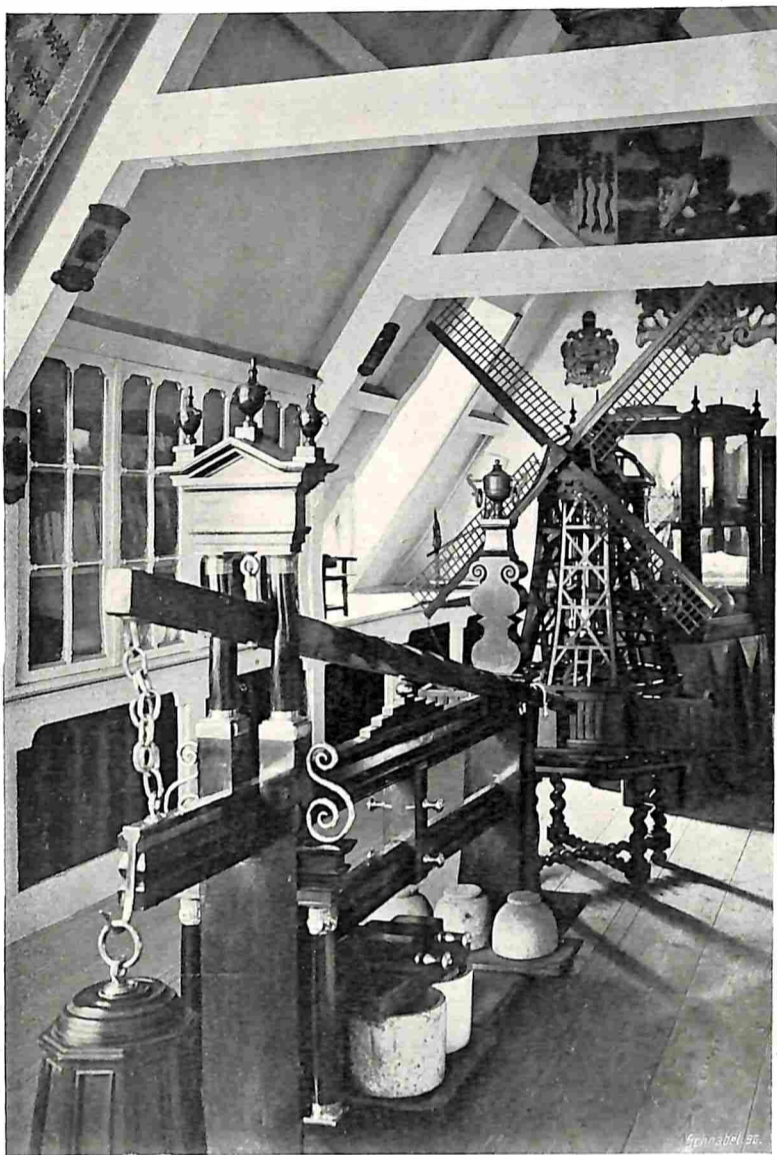
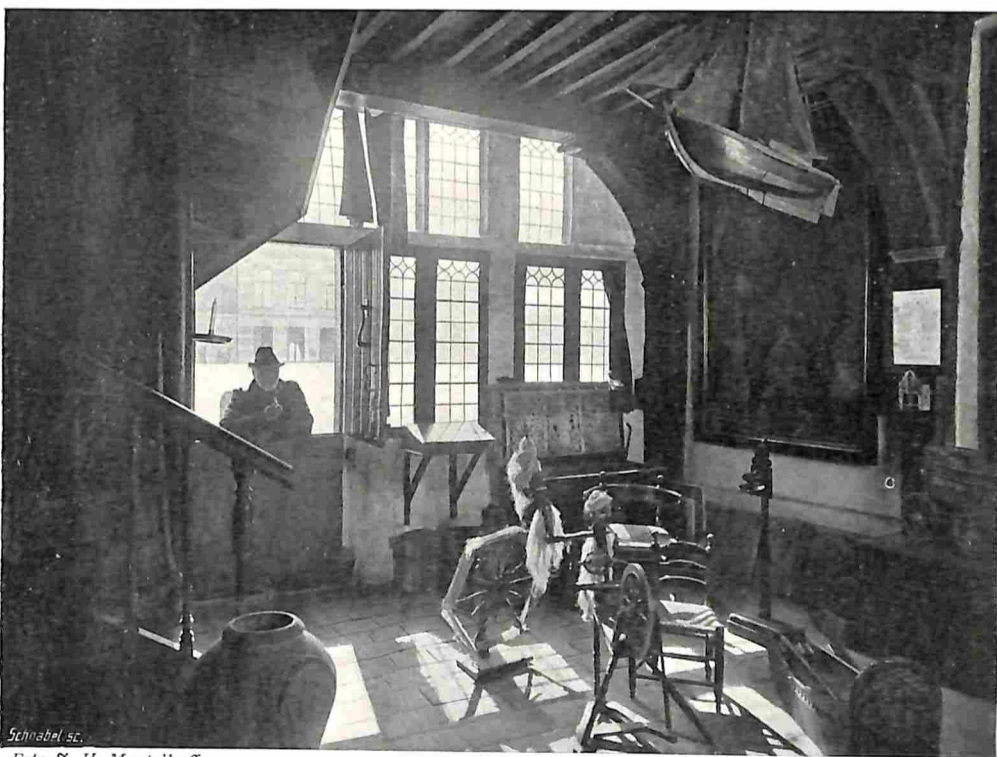

Foto C. Steenbergh.

EDAM'S MUSEUM. ZOLDERVERTREK.
OP DEN VOORGRONDEEN FRAAIE KAASPERS, AFKOMSTIG VAN
HET IN 1863 GESLOOPTE SLOT ILPENSTEIN BIJ ILPENDAM.

opzicht, den mensch zelf tot onderwerp heeft. Ook mijn verdere opleiding had ik aan groote steden te danken; en daaraan mag het wel zijn toe te schrijven, dat mijn geest zich voornamelijk met menselijke verhoudingen bezig hield, en diensgevolge, met het aangename gebied, dat men destijds schoone letteren noemde.

Van datgene wat men de natuur buiten den mensch kan noemen, had ik geen begrip, — van de zoogenaamde „Drie Rijken der Natuur” niet de minste kennis. Van kind af was ik gewend, in goed onderhouden siertuinen den bloei van tulpen, ranonkels en anjers te zien bewonderen; en wanneer, behalve de meer alledaagsche vruchten, ook abrikozen, perziken en druiven rijp

Schmabel 52.

Foto J. H. Martelhoff.

EDAM'S MUSEUM. VOORHUIS, STRAATZIJDE.

werden, dan was jong en oud tevreden. Aan uitheemsche planten werd niet gedacht, en nog minder aan natuurhistorisch onderwijs in de scholen.

Mijn eerste gedichten, die met bijval begroet werden, schilderden alleen gemoedsbewegingen, bewogen zich op het gebied van het innerlijk menschenleven. Hier en daar mocht zich een spoor van hartstochtelijke vreugde over landschaps-schoonheid vertoonen, of een ernstige drang om het geweldige mysterie van voortdurend afwisselende wording en vernietiging te begrijpen; maar die neigingen verliepen doorgaans meer in een vaag, onbevredigd gemijmer.

Den bodem van eigenlijke wetenschap, zoowel als van het praktische leven, betrad ik eerst, toen de edele Weimarsche kring mij in haar midden opnam, en naast andere onschatbare voorrechten, mij het geluk te beurt viel, de stads- en kamerlucht tegen land-, bosch- en tuinatmosfeer te verruilen.

Reeds den eersten winter genoot ik van de jachtgezelligheid; en in de lange avonden, wanneer men van de dagvermoeienissen uitrustte, liep het gesprek, behalve over merkwaardige avonturen der wildbaan, over de zoo noodige boschkultuur. Want onder de Weimarsche jagers bevonden zich voortreffelijke houtvesters: de naam van v. Skell blijft nog steeds in zegenrijk aandenken. Een opmeting en indeeling der gezamenlijke bosschen was kort geleden volbracht, en het aantal der te vellen boomen voor lange jaren vooruit bepaald. De jongere edellieden volgden welmeenend dit verstandig voorbeeld; ik noem hier slechts baron von Wedel, die reeds toen op vermindering van den wildstand had aangedrongen, overtuigd van de schade, die de voortdurende uitbreiding daarvan niet alleen aan den akkerbouw, maar vooral ook aan de houtkultuur moet doen.

Op korten afstand lag het Thüringerwoud in zijn gansche lengte en breedte vóór ons. Niet alleen de schoone, aan onzen hertog toebehoorende gedeelten, maar, bij goede huurschap, ook de daaraan grenzende bezittingen, waren voor ons toegankelijk. En nu trof het, dat de pas ontwaakte wetenschap der geologie, in jeugdigen ijver, druk bezig was zich rekenschap te geven van den grond en bodem, waarop deze eeuwenoude wouden ontstaan waren. Naaldhout van allerlei soort, met ernstig groen en liefelijke balsemgeuren; de vroolijker beukenbosschen, de buigende berk en het lagere struikgewas, alles had zich daar een plaats uitgezocht en gevonden. In mijlverre, meer of minder goed onderhouden gronden, konden wij dit bezichtigen en leeren kennen.

Ook het nut dat van de boomen wordt getrokken, richtte de aandacht op hunne eigenschappen. De roekelooze wijze waarop harst gewonnen werd, en die men juist trachtte eenigszins te beperken, maakte onze belangstelling wakker voor de balsemrijke sappen, die een boom, verscheiden eeuwen lang, van den wortel tot den top doorstroomden, voeden, altijd groen, frisch en levend houden.

Aan onze voeten weefden de mossen een tapijt van groote verscheidenheid; tot onder den grond toe trok allerlei onze opmerkzaamheid. In deze woudstreken hadden zich, van oudsher, zoogenaamde „Laboranten”, gevestigd, die naar geheimgehoudene, van vader op zoon overgeleverde recepten, uit allerhande kruiden geneesmiddelen bereidden. Een groote rol speelde daarbij de gentiaan. Het was mij een aangename bezigheid, dit rijke geslacht in zijn verscheidenheid van vormen nader te beschouwen: — het eerste plantengeslacht dat mij in eigenlijken zin aantrok, en waarvan ik in het vervolg ook al de verschillende soorten trachtte te leeren kennen.

De gang mijner botanische ontwikkeling had dus heel veel overeenkomst met de geschiedenis der botanie zelve: door oppervlakkige kennisneming van het nuttige en bruikbare, ontwaakte het verlangen naar diepere kennis.

Om dit verlangen te ondersteunen, had ik veel hulp aan een hooggeacht Weimarsch burger, Dr. Buchholtz, bezitter van de eenige toen in Weimar bestaande apotheek. In goeden doen, levenslustig en leergierig, hield deze zich gaarne met natuurwetenschap bezig. Hij koos als helpers in zijn bedrijf zooveel mogelijk degelijk-gevormde scheikundigen; elke nieuwe in binnen- of buitenland ontdekte merkwaardigheid op het gebied van chemie en physica werd, onder de leiding van den principaal, nauwgezet onderzocht en beproefd, en dan onbaatzuchtig aan belangstellenden vertoond.

Chemie en botanie begonnen zich destijds vereenigd uit de praktische behoeften der geneeskunde te ontwikkelen. En gelijk Dr. Buchholtz zich van zijn apotheek uit in de hogere scheikunde waagde, zoo stapte hij ook langs zijn smalle kruidenrabatten naar de vrijere plantenwereld over. In zijn tuin kweekte hij niet alleen meer geneeskrachtige gewassen, maar ook hoe langer hoe meer, uit een wetenschappelijk oogpunt merkwaardige planten. Om 's mans bemoeiingen aan te moedigen, en nog meer aan het algemeen welzijn dienstbaar te maken, bood de jonge hertog hem een uitgebreid grondstuk met gedeeltelijk zonnige,

gedeeltelijk vochtig-schaduwrijke plekken aan, waar, onder medewerking van ervaren hofstuiniers, een systematisch ingerichte „hortus botanicus” kan worden aangelegd. Ik kon van mijn persoonlijke ontwikkeling nooit spreken, zonder dankbaar de groote voorrechten van de voor dien tijd hoogbeschaafden Weimarschen kring te gedenken, waar smaak en kennis, weten en dichten een gezamenlijken invloed uitoefenden; waar grondige studie en vroolijke, vlugge werkzaamheid voortdurend met elkander wedijverden.

Onder zulke omstandigheden werd ik wel gedrongen, mij meer en meer op de hoogte van botanische kundigheden te stellen. Linnaeus' „Terminologie” en Johan Gessner's „Dissertaties” ter verklaring van de Linnaeausche grondbeginselen, samen in een dun bandje vereenigd, begeleidden mij op zwerftochten door 't vrije veld; en nog altijd herinnert mij dat kleine boekje aan de frissche, gelukkige dagen, toen mij die inhoudrijke bladzijden voor 't eerst een nieuwe wereld ontsloten. Te huis bestudeerde ik Linnaeus' „Philosophie der Botanik”, en kwam daardoor dagelijks iets verder in geordende kennis, die mij hielp een algemeener overzicht over dit uitgestrekte rijk te verkrijgen.

Ik wil eerlijk erkennen dat, na Shakespeare en Spinoza, niemand krachtiger op mij heeft ingewerkt dan Linnaeus; en dat wel voornamelijk door de tegenspraak, die hij bij mij uitlokte. Want, terwijl ik zijne scherpzinnige, geestige indeelingen, zijn treffende, doelmatige, maar dikwijls willekeurige wetten, in mij trachtte op te nemen, ontstond er in mijn binnenste een tweespalt: datgene, wat hij met geweld uit elkaar zocht te houden, moest, naar mijne innigste overtuiging, naar vereeniging streven.

Een bijzonder voordeel leverde mij, zooals in 't algemeen op wetenschappelijk gebied, de nabijheid van de Academie te Jena. Sinds Ruppe's „Flora Jenensis” verschenen was, heerschte daar een opgewekte zin voor plantenkennis. In het dichtbijgelegen dorp Ziegenhain woonde een bekende kweekersfamilie Dietrich, in mijn tijd vertegenwoordigd door den wakkeren Adam Dietrich (1) die met veel succes de opdracht vervulde, wekelijks de noodige planten voor de botanische colleges te bezorgen. De joviale werkzaamheid van dezen man was mij van veel dienst om de rijke flora van Jena's omstreken te leeren kennen.

Van nog meer onmiddellijke hulp was mij daarbij zijn zoon, Friedrich Gottlieb Dietrich. Deze was een welgebouwde jonge man, met regelmatig aangename gelaatstreken. Met frissche, jeugdige kracht en werklust wierp hij zich op de verovering der plantenwereld. Zijn gelukkig geheugen hield alle namen, ook de lastigste, vast, zoodat hij ze ieder oogenblik voor het gebruik gereed had. Zijn eerlijk, open karakter, dat uit al zijn doen en zeggen sprak, maakte mij zijn bijzijn behagelijk; en zoo stelde ik hem voor, mij op een reis naar Karlsbad te vergezellen.

Reeds onderweg verzamelde hij met ijver en speurzinn alle vindbare bloemen en kruiden, die hij mij telkens in den wagen vertoonde en, als ware hij een botanische heraut, bij hunnen Linnaeauschen geslachts- en soortsnaam noemde, — waardoor zich voor mij een geheel nieuw uitzicht in deze schoone wereld opende, terwijl tegelijk wetenschappelijke aanwijzingen, als uit eene verre studeerkamer, mij in de ooren drongen.

Te Karlsbad zelf was mijn jonge vriend dagelijks bij zonsopgang in het gebergte en bracht mij een rijken buit mee, aan de bron, nog eer ik mijn aantal bekertjes had geleedigd. Alle badgasten hadden er schik in, te zien hoe zulk een knappe jonge landman in een kort vestje, groote bundels van bloeiende planten vertoonde en ze bij hare grieksche, latijnsche en inheemsche namen voorstelde. Mannen, ook wel vrouwen, stelden belang in dit zeldzaam verschijnsel. Zeer aangenaam was het mij, hierdoor in kennis te komen met een in dit vak reeds ervaren man, een kundig arts namelijk, die, als geleider van een rijk edelman, deze badreis juist aan botanische doeleinden hoopte dienstbaar te maken. Hij sloot zich weldra bij ons aan; de meeste door Dietrich aangebrachte planten trachtte hij zorgvuldig te drogen en verder naar den

eisch te behandelen. Door hem hiermee bezig te zien, kreeg ik de bijzonderheden vaster in het geheugen. Zijn omgang stelde mij schadeloos voor de verveling van af en toe in het badgezelschap te moeten hooren: dat de heele botanie eigenlijk niets anders is dan een nomenclatuur: een alleen op getallen, en dan niet eens altijd consequent, gegrond systeem, waarmee noch het verstand, noch de fantasie vrede kon hebben....

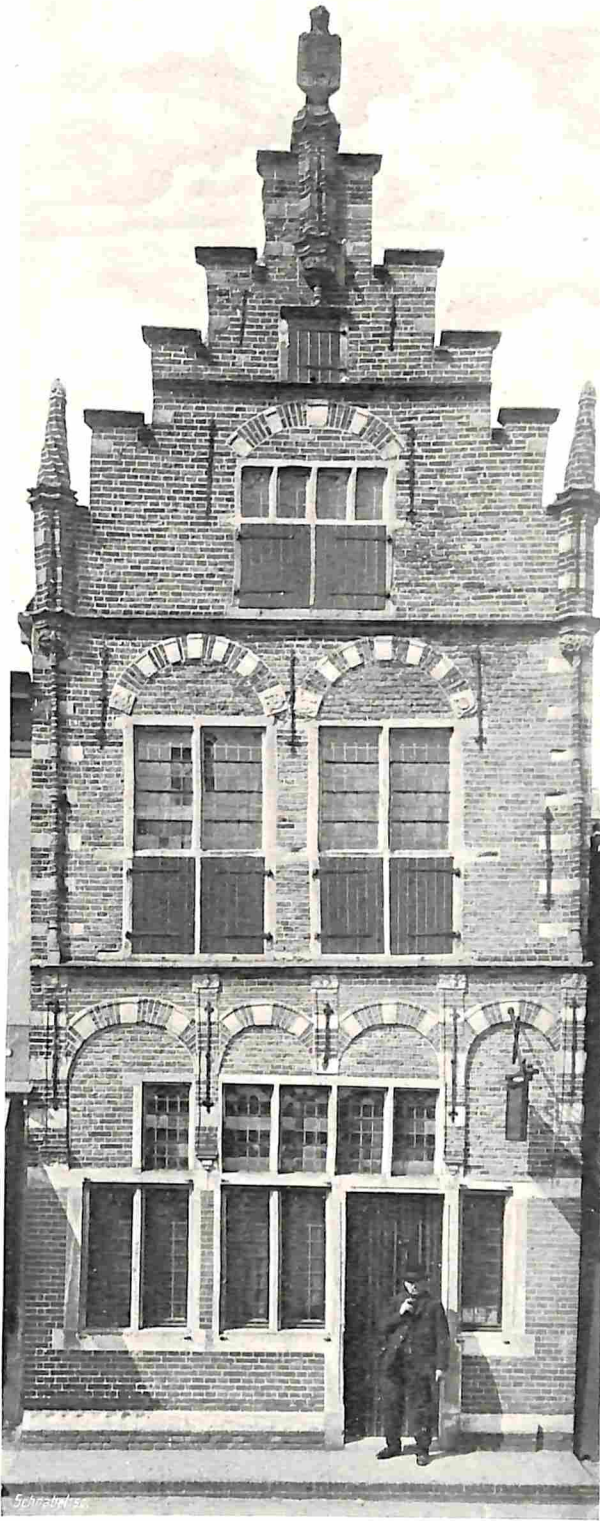
Te Weimar woonde destijds, — na te Jena ijverig in de natuurwetenschappen gestudeerd en de aanzienlijke naturalien-verzameling van een der graven Reuss in orde gebracht te hebben — de nog jeugdige August Karl Batsch. Met hem sprak ik dikwijls over plantkunde, en waardeerde weldra de vastheid en rustige degelijkheid, waarmee hij zich vrijmoedig uitliet over de verschillende methoden om deze wetenschap te behandelen. Zijn oogmerk was, de planten te rangschikken naar familiën, in opstijgenden, zich meer en meer ontwikkelenden vooruitgang. Deze met de natuur meegaande methode, waarop Linnaeus zelf als op een vromen wensch zinspeelt en waaraan fransche geleerden theoretisch en praktisch arbeidden, zou ook dezen ondernemenden jongen Duitscher levenslang bezig houden. Zijn denkwijze was zeer in overeenstemming met mijne wenschen, en zoo was het mij een vreugde, die uit de eerste hand te vernemen.

Hetzelfde ondervond ik in den omgang met Hofrath Büttner te Jena. Hij, een levende bibliotheek, en altijd bereid, op alle vragen een weldoordacht antwoord te geven, onderhield zich bij voorkeur over botanie. Hij loochende volstrekt niet, maar bekende hartstochtelijk, dat hij, als tijdgenoot van Linnaeus, met dezen voortreffelijken, wereldberoemden man een soort van wedstrijd had aan gebonden; dat hij diens systeem nooit had aangenomen, maar zich zelf ingespannen, eene indeeling der gewassen naar familiën te bearbeiden: van de eenvoudigste, bijna onzichtbaarste voorwerpen af, tot het meest ingewikkelde en reusachtigste opklimmend. Een eigenhandig, keurig geschreven schema toonde hij mij gaarne, tot mijn groote verkwikking en bevrediging....

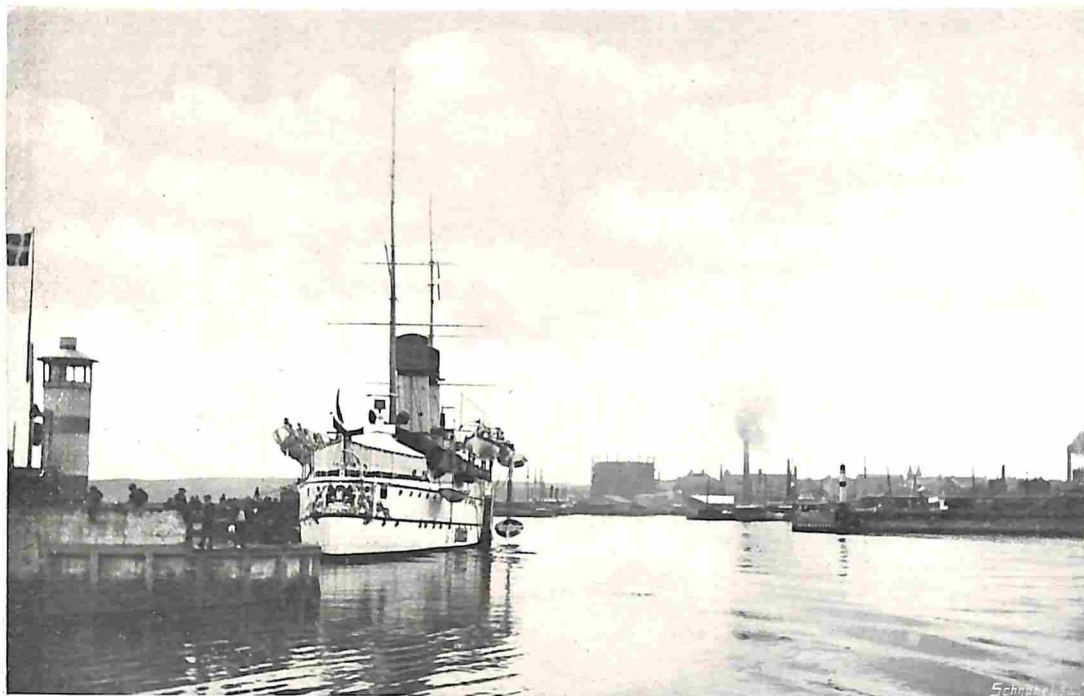
Want, al had ik mij met mijn meeste tijdgenooten met vol vertrouwen aan Linnaeus en zijn leer overgegeven, telkens weer moest ik ondervinden, dat op den door hem ingeslagen weg mij allerlei, zoo niet als dwaling voorkwam, dan toch deed stilstaan. Onuitvoerbaar scheen mij de taak, geslachten met zekerheid te bepalen, en binnen die perken alle soorten te plaatsen. Ik las wel, hoe dat was voorgeschreven; maar hoe zou ik hopen een afdoend kenschetsende bepaling te vinden, daar al bij Linnaeus' leven verschillende geslachten gesplitst, ja, geheele klassen opgeheven waren: wel een bewijs dat zelfs de geniaalste, scherpzinnigste man de natuur alleen en-gros had kunnen omvatten. Werd nu door deze overweging mijn eerbied voor hem niet in het minst geschokt, zoo kan men zich toch de verlegenheid denken, die op dit stuk een autodidact als ik had te doorworstelen.

In de vrije natuur, waar ik door mijn overige plichten gelukkigerwijze ongezocht heengeleid werd, drong zich, door onmiddellijke aanschouwing, telkens weer het feit aan mij op: hoe iedere plant hare gelegenheid zoekt om, in volle vrijheid, onder zoo gunstig mogelijke omstandigheden, te kunnen gedijen. Hoogte van bergen, diepte van dalen, licht, schaduw, droogte, vochtigheid, hitte, warmte, koude, vorst en hoe al die voorwaarden heeten mogen, — voor allen bestaan plantengeslachten en soorten, die ze verlangen om in volle kracht en menigte op te schieten. Wel schikken zij zich, op sommige plaatsen en bij sommige gelegenheden, naar de omstandigheden en laten zich tot variëteit-vorming overhalen, maar zonder nochtans het familierecht op de oude gedaanten en eigenschappen geheel op te geven. Allerlei gedachten hieromtrent vervulden mij in 't open veld; en een nieuw licht scheen mij dan op te gaan over tuinen en boeken....

De veranderlijkheid der plantengestalten, die ik sinds lang in hare eigenaardigste verschijnselen gevolgd had, wekte in mij telkens meer de voorstelling, dat de ons omringende planten-

EDAM'S MUSEUM. VOORGEVEL.

DE „GELDERLAND” IN DE HAVEN VAN AARHUUS.

vormen niet van den beginne af aan kunnen zijn vastgesteld. Veeleer werd hun, naast zekere eigenzinnige, generische en specifieke hardnekkigheid, een gelukkige beweeglijkheid en buigzaamheid verleend, om naar zoovele invloeden die over den geheelen aardbol op hen inwerken, zich te voegen, en zich daardoor naar omstandigheden te laten wijzigen. Men denke slechts aan de verscheidenheid van bodem. Rijk gevoed in vochtige dalen, of vermagerd op dorre hoogten, beschut tegen hitte en vorst of beurtelings aan beiden blootgesteld, kan een geslacht zich tot soort, en de soort zich tot variëteit, en deze weer, onder andere voorwaarden tot in het oneindige vervormen; en nochtans houdt zich dat alles binnen de grenzen van het plantenrijk, ook al sluit zich menige plant in goede buurschap, tegen harde gesteenten of tegen het bewegelijker dierenleven aan. En de meest uit elkaar loopende plantenvormen hebben nochtans een sterksprekende verwantschap, laten zich ongedwongen met elkaar vergelijken. . . .

Aan het eind mijner Italiaansche reis, op Sicilië, kwam — nadat ik ook in dat zuidelijker klimaat de veranderlijkheid en het aanpassingsvermogen der gewassen had gadegeslagen — het eerst het denkbeeld van de oorspronkelijke identiteit aller plantendeelen in mij op, en ik zocht dat voortaan overal na te gaan en te toetsen!

Tot dusver Goethe, in wat men zijn botanische geloofsbelijdenis zou kunnen noemen.

Wat zou die geniale autodidact zeggen, als hij lang genoeg geleefd had, om het Darwinisme en de Mutatieleer in zich op te nemen?

GEERTRUIDA CARELSEN.

1) Deze familie Dietrich is onlangs opnieuw in de Duitsche literatuur ter sprake gekomen, door een hoogst interessant boekje, getiteld: AMALIE

DE KIJKGRAGE MENIGTE TE AARHUUS, GEKIEKT VAN DE „GELDERLAND” AF.

DIETRICH. *Ein Leben, erzählt von C. Bischof.* (Berlin, Grottesche Buchhandlung 1911).

Deze Amalia (1823—1891) was de vrouw van Wilhelm Dietrich, kleinzoon van genoemden Adam. Ook zij hielp mede bij het planten zoeken, tot in Australië toe. Maar wat hare biografie zoo zeer lezenswaard maakt, is nog minder haar omvangrijke botanische werkzaamheid, dan de studie van haar karakter als nobele, dappere, liefdevolle echtgenoot van een zenuwzwak man, slappe loot aan een welker zoo krachtigen stam!

Nog eens met de vogels naar Griend.

(Slot).

Nadruk verboden.

DE Voorzitter: „'t Zou misschien beter zijn, dat de Sperwer ook muizen en andere kleine viervoeters, die schadelijk zijn voor de menschen, ging eten, en dan zou zijn naam zeker niet op de zwarte lijst voorkomen: ook dat de Sperwer enkele wilde vogels vangt, doet hem niet zoo heel erg in de gunst der menschen dalen, maar dat hij slachtingen houdt, en wel op zeer brutale wijze, onder duiven en andere aan de menschen behorende vogels, zal hem nimmer ver-

geven worden. Hiermede randt hij het eigendomsrecht der menschen aan, en dat weegt zwaar.

De Sperwer: „Ik kan mij vooralsnog niet met de redeneering van den Voorzitter vereenigen. De menschen beschouwen nu eenmaal alles, wat er op aarde leeft, als hun eigendom, en 't is mijne meening, dat iedereen evenveel recht moet hebben op hetgene, wat de aarde voortbrengt”.

De Voorzitter: „Uit des Sperwers redeneering blijkt, dat hij zich heelemaal schaaft onder de roode vanen, en dan zal wel niemand het hem naar den zin kunnen maken”.

De Sperwer: „Zoo is het, Meneer de Voorzitter! Eigendom is diefstal. Elk moet kunnen nemen wat hij wil”.

De Aalscholver: „Ik ben minder democratisch gezind dan de vorige spreker, en daarom heb ik mij met geen enkele kleur getooid. Want blijde met de Wet ben ook ik niet. Gaarne gun ik den menschen, wat ze aan geschubde waterbewoners weten machtig te worden, en daarom moesten ze ons niet zoo erg vervolgen, wanneer we ook een deel voor ons vragen. We willen ons zelfs wel laten africhten, om ook visschen voor de menschen te vangen, zooals dat wel in andere landen met aalscholwers gebeurt. Men moest onzen naam niet op de zwarte lijst plaatsen; dat verdienen we niet, en er zijn ook wel menschen, die dat van ons getuigen en ons ook in bescherming nemen”.

De Voorzitter: We zullen trachten uwe meening te brengen ter kennis van de bevoegde menschelijke autoriteiten, en dan wensch ik u toe, dat ge u onder de menschen vele vrienden zult kunnen verwerven. Ook ik weet, dat vele menschen u een interessanten vogel vinden, en de leden van de Natuurhistorische Vereeniging, die onlangs hier langs voeren, hebben met belangstelling naar de aalscholwers, die op ieder baken en ieder tonnetje hadden post gevat, gekeken en veel over hen gesproken. Dat zal u geen schade doen!”

De Aalscholver: „Meneer de Voorzitter, ik dank u wel zeer voor uw waardeerende en bemoedigende woorden. Ze geven mij hoop voor de toekomst, en gaarne zal ik met u medejuichen, wanneer 't mij straks zal blijken, dat ik niet met een zwart krijtjeweerd wordt aangeeteekend”.

De Voorzitter: „Verlangt nog iemand der bedrukten het woord?”

De Kievit: „Ik wil alleen even releveren, dat de Wet mij teleurstelt. De slechts twee dagen, die aan de eierenzoekers ontnomen zijn, kunnen voor mij niet veel voordeel brengen. Mocht het toezicht op het eierenrapen na 28 April verscherpt worden, dan zou ik mij daarin kunnen verheugen”.

De Voorzitter: „Ik twijfel er niet aan, of in dit opzicht zal des kievit's wensch bevredigd worden, daar het toch al te dwaas zou zijn, om een wet aan te nemen en haar dan niet gestreng toe te passen. In elk geval zal ook de wensch van den kievit kenbaar gemaakt worden”.

De Musch: „In April heb ik de vergadering ontijdig verlaten, omdat de boerenzwaluw mij beleedigde en omdat de Voorzitter mij een straatjongen noemde. Misschien was dat verkeerd van mij, maar ik ben nu eenmaal wat

ongedurig aangelegd. Ik wil nu even zeggen, dat ik de menschen niet haat. Bijna overal woon ik met hen onder hetzelfde dak, en dat ze eens een nest van ons rooven, is niet zoo erg, want spoedig maken we weer een ander; als 't niet anders kan, naasten we dat van de zwaluw. Nu weet ik wel, dat de naam musch in Nederland boven op de zwarte lijst zal staan, maar ook weet ik, dat elders de musschen weer ingevoerd worden, waar men ze eerst uitgerooid heeft. Men is tot de overtuiging gekomen, dat wij toch ook wel nuttig zijn. En nu hoop ik maar, dat ook de Nederlanders tot die overtuiging zullen komen".

De Voorzitter: „Na die verstandige redeneering van de Musch, neem ik gaarne het woord straatjongen terug, al blijf ik erkennen, dat zij niet het recht heeft, het nest van de boerenzwaluw in gebruik te nemen.

Verlangt nu nog iemand van de tegenstanders het woord? Niemand? Is er dan misschien onder de andere aanwezigen een, die iets wil zeggen? Mag ik misschien het woord eens geven aan den Tureluur, die zoo aandoenlijk nikt?"

De Tureluur: „Ik ben geen spreker, Meneer de Voorzitter, anders zou ik hulde willen brengen aan de Nederlandsche regeering. Ik gevoel zoo diep, dat de nieuwe wet veel goeds voor mij bevat. Nog dit jaar werd in Mei tot tweemaal toe mijn legsel weggenomen, en daar kon geen diender wat tegen doen. Dat heeft mij veel smart berokkend, want nu heb ik geen kinderen gehad dit jaar. Mijn mannetje is het groote verdriet niet te boven kunnen komen, en is in Juni bezweken. Daarom vindt ge mij minder blijde, dan ik wel behoorde te zijn. Want ik weet nu, dat andere Tureluuren dat lot niet behoeven te ondergaan".

De Voorzitter: „Ik betuig mijn innige deelneming met het droevig lot van den Tureluur. Zijn blijdschap met de nieuwe wet zal hem zeker balsem op de wonde zijn, en wanneer hij in het volgend jaar met een ander mannetje weer vier jonge snelvoertjes om zich ziet dansen, zal hij zeker het leed wel weer te boven komen".

De Dwergzeezwaluw: „Retsch, retsch! Laat het dan aan mij zijn om lof te brengen aan de mannen, die ons deze wet hebben bezorgd. Wat vervolging is, dat weten de zeezwaluwen maar al te best. Zij werden nog voor korte jaren bij duizenden doodgeschoten, opdat hare vleugels en kopjes geplaatst konden worden op de hoeden der dames. Dat de vrouwen bij de menschen door het dragen van dergelijke, door moord verkregen, versieringen mede ons bestaan bedreigden, heeft ons zeer verwonderd en verbaasd, maar daardoor hebben ze toch ook bewezen, nog niet geschikt te zijn voor het maken van wetten, althans niet voor die van bescherming van vogels. Toen we onze bittere klachten ter kennis brachten bij de mannen, na tevergeefs een beroep op de dames te hebben gedaan, werd ons gehoor verleend en werden de zeezwaluwen onder bescherming gesteld. En deze wet legt er het zegel op, en vele vogels zullen nu deelen in het geluk, dat ons reeds eenige jaren was beschoren. Laat ons daarom juichen langs velden en stranden, langs steden en dorpen en overal waar menschen wonen, want ze hebben aan de vogels goede dingen gedaan. Moge ook de andere landen van Europa alle volgen!"

De Voorzitter: „Ik dank de Dwergzeezwaluw voor haar hartelijk woord en ik stem er gaarne mede in. Verlangt nog iemand 't woord? Zoo niet, dan zou ik de vergadering willen beëindigen, en we zouden met onze rondvluchten kunnen aanvangen, waarin onze gemeenschappelijke feestviering zal bestaan. We zullen dan zoo meteen opvliegen en driemaal een cirkel beschrijven om den hoogen toren „De Brandaris", om er de vogelrekken, die aan zoo talloze vogels het leven hebben doen behouden, te bezichtigen. Daarna vliegen we langs de zee tot bij den Haag, waar we luide zullen juichen, om dan verder het geheele land rond te trekken. Dat alles is te veel voor vandaag, maar we zullen veilig den nacht kunnen doorbrengen op de Inlagen van het eiland Schouwen en op de Brabantse heidevelden.

Met grooten dank voor uwe belangstelling sluit ik deze belangrijke vergadering!"

En daar gingen de scharen heen en alle vogels deden mede, al was het bij enkelen dan ook niet uit volle overtuiging. En op Terschelling wist men niet, waar plotseling zooveel gedoe vandaan

DE HAVEN VAN AARHUUS.

kwam. Ze hebben even post gevat op de rekken, doch spoedig ging het langs de zee naar de plaats, waar men goed en kwaad over de nu aangenomen Vogelwet heeft gesproken. Moge zij in de toekomst een weldaad blijken te zijn en voor de vogels, en voor de menschen!

J. DAALDER DZ.

H. M.'s GELDERLAND IN AARHUUS. *)

Nadruk verboden.

T WAS druk op den onderbrug, toen het veel besproken Aarhus in 't zicht kwam en 't werd nog steeds drukker, naarmate wij de stad naderden.

De een na den ander drong er zich doorheen, zijn kraag op, zijn kijker onder den arm en zoodra had hij zich niet een plaats veroverd en zijn kijker voor zijn oogen gezet of er ging een gebrom van verontwaardiging op, er werd gevloekt, er werd sarcastisch gelachen.

't Zag er dan ook werkelijk niet vroolijk uit: een kleine stad, een paar torens, veel schoorsteenen en lucht, grijs van den neervallenden regen.

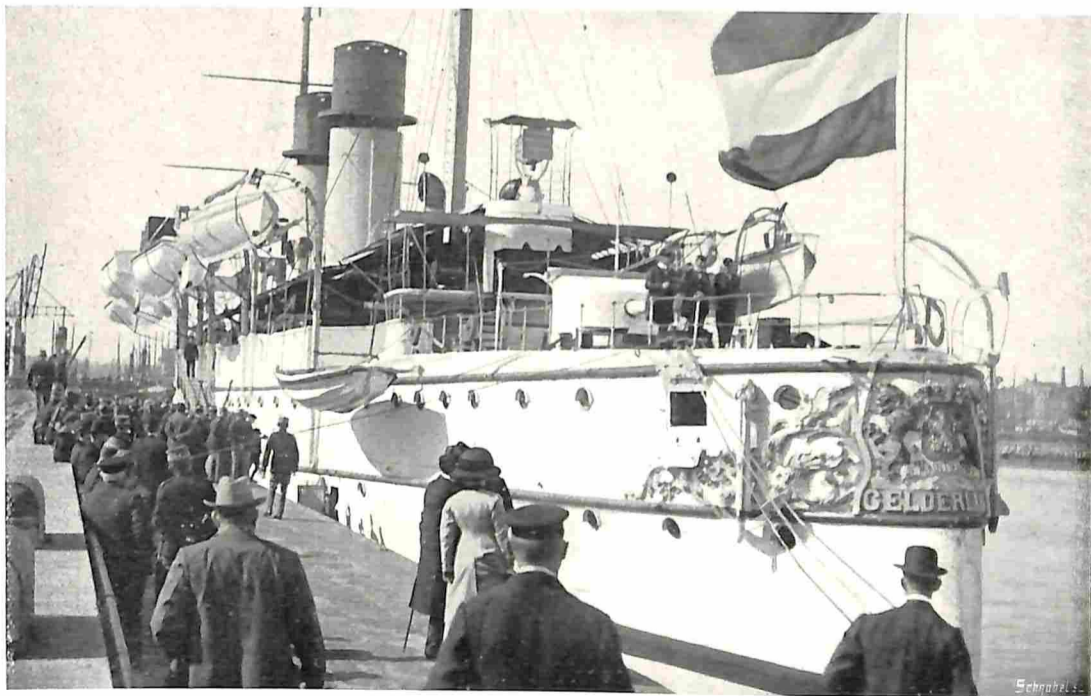
De loods kwam aan boord, liep langs ons heen, de man verstond gelukkig geen Hollandsch.

We meerden, op de kade was geen mensch te zien, de lunch verliep buitengewoon kalm dien dag: de stemming was zeer gedrukt.

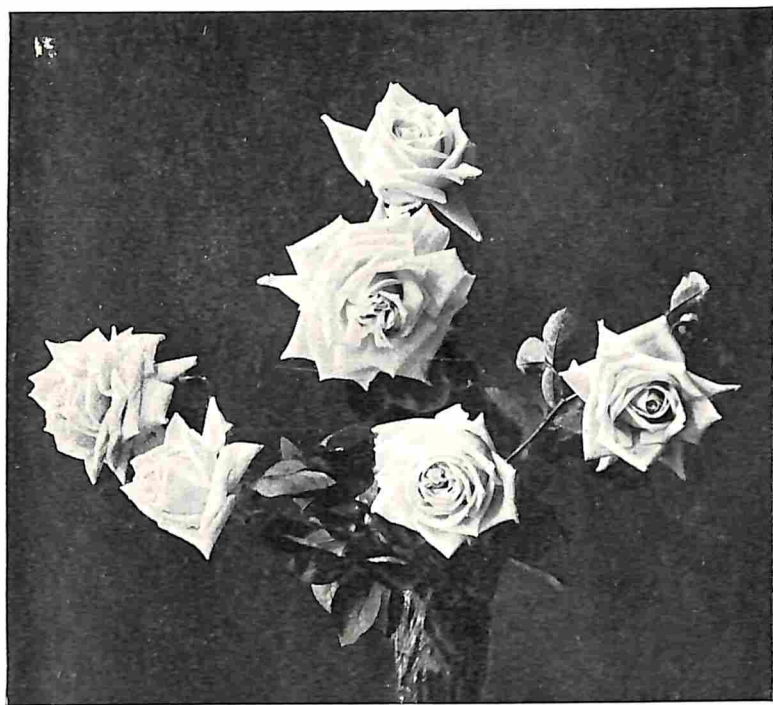
*) Zooals onze lezers zullen weten is de „Gelderland" het Nederlandsche oorlogschip dat zich een wereldbekendheid verwierf, omdat het den ouden President Kruger naar Europa bracht.

In deze dagen ligt de „Gelderland" voor Konstantinopel, om de daar wonende Nederlanders zoo noodig te beschermen.

RED.

DE „GELDERLAND" AAN DE KADE TE AARHUUS

EEN MOOIE NIEUWE ROOS. DE ROOS „NAARDEN”.

Om twee uur kwam de zon door, de wolken begonnen te breken, dreven weg, de grauwe hemel werd blauw, de baai werd donkergroen, de eilanden werden blauw, geel, groen met witte huisjes met roode daakjes, de grijzige massa's om de stad werden zware bosschen van beuken en dennen, van de zee tot hoog op de heuvels zich uitstrekkend, van 't water gescheiden door een helder witte zandstrook; tusschen de bosschen schemerden de villa's.

Er kwam leven in den horizon. Kleine witte dorpjes doken op uit den nevel. Zeilscheepjes naderden met volle zeilen de stad, voortgestuwd door den frisschen zeewind en te midden van al die vroolijkheid lag Aarhuus, rossig, grijsig met zijn fabrieken, pakhuizen en zijn middeleeuwsche torentjes; nu *zagen* we Aarhuus en zoo zijn we 't blijven zien.

En met de natuur ontwaakten de menschen, 't werd drukker en steeds drukker op den pier, bij troepen kwamen ze aan om naar 't witte schip te kijken, dat daar vroolijk lag te schitteren in 't zonlicht onder zijn Nederlandschen vlag.

Om vier uur mochten ze aan boord en er ontstond een gedrang aan den valreep, die dreigde te bezwijken en extrasteunen moest ontvangen om in staat te zijn de kijklustige menigte binnen boord te laten. Er waren veel meisjes bij, die hier al even nieuwsgierig bleken te zijn als hun Hollandsche zusters.

't Schip leek al weldra meer op een kermis dan op een gedisciplineerd oorlogschip; op 't halfdek wandelden Denen en Deenschen met een gezicht alsof ze jarenlang gewend waren daar te loopen, terwijl de hoogere deelen van 't schip, zooals de zoeklichten en brug waren begraven onder jonge, blonde, blauwoogige Deentjes, die schreeuwden en krijgertje speelden.

Weg was de naargeestige stemming, iedereen liep rond met een genoeglijken glimlach op zijn gezicht over 't ongewone en leuke schouwspel. Beneden in de gangen onder in 't schip was overbevolking, tusschen de machines kropen dameshoeden rond,

DE „GELDERLAND" IN AARHUUS.
DEENSCHESCHÖNEN, WACHTENDE OP HOLLANDSCHE VRIENDEN.

uit de stookplaatsen kwamen angstige giljetjes, een klein hakje van een damesschoentje werd onder gejuich door een paar matrozen uit een pantserrooster getrokken, waar 't gevaarlijk bekneld was geraakt.

Vooruit in 't volkslogies was de kennismaking al geschied, de Hollandsche Jan draaide daar lustig rond met zijn Deensche schoone op de maat (?) van een marsch met Turksche trom en bekkens; er hing een zware damp, dansers en toeschouwers stonden mannetje aan mannetje op elkaar geperst, warm en vuurrood van de hitte maar er was stemming en dat was voldoende.

De grootste verrassing wachtte me in onzen eigen dierbaren nor, ik deed 't gordijntje open en... daar zaten ze stikkend van het lachen op de groote bank, een bonte rij van adalborsten en Aarhuussche schoonen, elk met een kop thee voor zich en een trommel Hollandsche boterkoeken.

't Was er een helsch leven, een mengsel van Engelsch, Duitsch, Deensch en Hollandsch weerklonk, dat de valsche tonen van onze geliefde oude piano geheel overstemde.

Niemand kende elkaars naam, voorstellen was overbodig, een paar gesprekken vloten opmerkelijk goed, eenige andere in 't geheel niet bij totaal gemis aan taalkennis der Deensche jonge dame, die met een lieve wanhoopsblik in haar blauwe oogen haar buurman aanzag, die zich uitsloofde om met gebaren en de prachdigste taalsamenraapsels haar iets aan 't verstand te brengen.

Zoo zaten ze daar den heelen middag en zoo zaten ze daar elken dag, nog tien dagen lang, totdat 't tijd werd om afscheid te nemen en toen... zag ik menig jeugdig zeeman een traan wegpinken.

Aarhuus, Juli 1912.

ST. B. N. 559.

Aan boord H.M.'s „Gelderland”.

EEN MOOIE NIEUWE ROOS.

Nadruk verboden.

HOEVEREEL verscheidenheden van Rozen er tegenwoordig wel in den handel zijn, valt moeilijk te zeggen, met eenige duizenden houdt dit zeker niet op. Een liefhebber zou echter heel wat moeite hebben om ze allen te verzamelen, want velen zijn bijna even spoedig verdwenen als zij destijds verschenen zijn, omdat zij lang niet voldeden aan de eischen, die men tegenwoordig aan deze bloemen stelt of wel, omdat zij veel geleken op verscheidenheden, die reeds ingeburgerd waren. Dit neemt niet weg, dat de Rozenkweekers er steeds op uit zijn om nog nieuwe variëteiten te winnen, die dan altijd weer mooier moeten zijn dan de reeds bestaanden.

Een der fraaiste Rozen, die in 1901 in den handel werd gebracht, is zeker wel de *Frau Karl Druschki*. Zij groeit buitengewoon krachtig en brengt op haar sterke stengels prachtige sneeuw Witte bloemen voort, die zoowel in knopvorm als vol ontloken aan de hoogste eischen voldoen. Daarbij is zij buitengewoon bloemrijk, zoodat zij als een der beste vakrozen wordt beschouwd, alleen zijn haar bloemen naar sommiger smaak al te wit, te koud. Een andere zeer bekende verscheidenheid, die ook groot opzien heeft gebaard, is de *Lyonrose*, in 1908 in den handel gebracht. Haar bloemen zijn in knop prachtig mooi van vorm en ook ontloken voldoen zij zeer goed. Haar kleur is de mooiste, die zich laat denken, aan de buitenzijde zalmkleurigroze met een goudgloed als overtogen, welke kleur naar het hart der bloem in goudgeel overgaat. Zij is echter niet zoo'n sterke groeierster als de voorgaande en ook niet zoo bloemrijk.

De heer G. A. van Rossem, Rozenkweeker te Naarden, is tot het denkbeeld gekomen deze beide Rozen met elkander te kruisen, om te trachten de goede eigenschappen van beiden te vereenigen.

Op de Plantenkeuring den 16 Juli te Amsterdam gehouden, zond hij zijn nieuwe Roos onder den naam „Naarden” ter keuring, waar zij een Certificaat 1ste klasse mocht verwerven. Het bleek dan ook een bijzonder mooie aanwinst te zijn. De bloem van deze Roos is roomwit, welke kleur naar het hart, wanneer zij geheel geopend is, in licht abrikoosgeel overgaat. Zooals de afbeelding aantoon, is zij vooral in knop buitengewoon fraai van vorm.

De groei en bloei doen wel eenigszins aan dien van de *Lyonrose* denken, doch de stengels zijn meer opgericht en het donkergroene, lederachtige blad herinnert aan de *Frau Karl Druschki*; daarbij is zij even bloemrijk als deze, zoodat iedere tak gemiddeld drie tot vijf knoppen vormt, die zich tot volmaakte bloemen ontwikkelen. Daar deze theehybride volslagen winterhard is en bijna onvatbaar voor ziekten blijkt te zijn, twijfelen wij er niet aan of zij zal een uitnemende stam- en vakroos zijn, waarvan de liefhebbers veel plezier zullen hebben.

Onder de duizenden Rozen zal de *Naarden* ongetwijfeld haar weg wel vinden en zeker zal zij zich onder de vele nieuweren weten te handhaven.

E. TH. W.

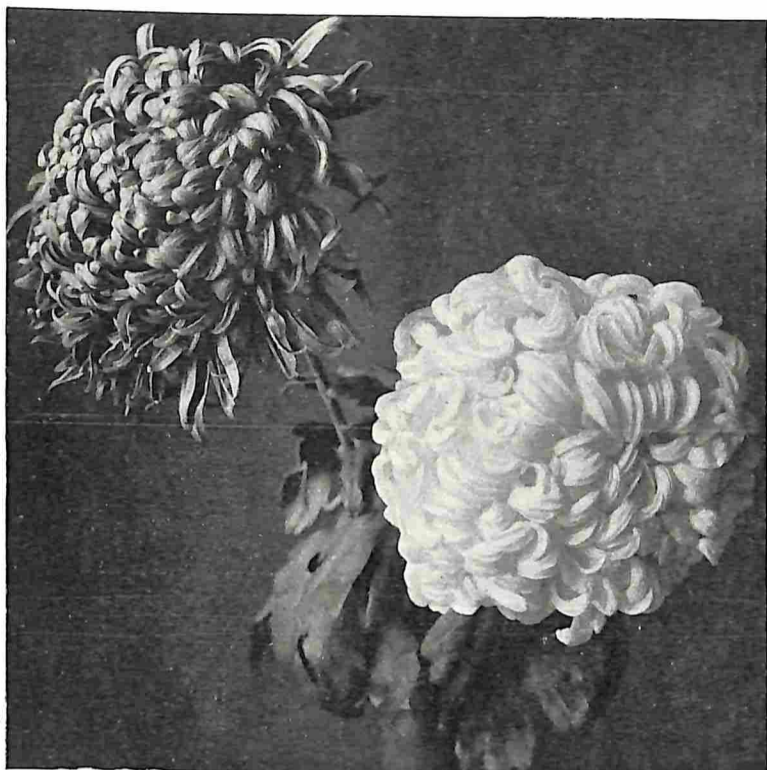

Foto C. Steenberg.

CHRYSANTHEMUMS OP DE PLANTENKEURING
„GODFREY'S TRIUMPH" EN „DOLLY GLYDE".
BEKROOND MET EEN ZILVEREN MEDAILLE.

De groote Plantenkeuring der Nederl. Mij. voor Tuinbouw- en Plantkunde, op 12 Oct. l.l. te Amsterdam gehouden.

CHRYSANTHEMUMS.

NOVEMBER is de maand van de Chrysanthen. Wanneer buiten de stormvlagen loeien en de straten bemodderd zijn van den regen; wanneer de zon slechts zelden schijnt en het bijna geen vol dag wordt, dan komen de kleuren van deze fraaie najaarsbloeisters het best tot haar recht. Tegenwoordig hebben, wel is waar, de kweekers het zoover gebracht, dat reeds in Augustus Chrysanthen volop verkrijgbaar zijn, doch deze bloemen, hoe mooi ook anders, voldoen dan niet en staan zij te midden van andere zomerbloemen, vooral van Rozen, dan zijn haar kleuren dof en mat; zij vallen daar geheel bij weg.

Enkele jaren geleden was de algemeene opinie, dat de bloemen der Chrysanthen wel niet meer te verbeteren zouden zijn, doch ziet, telken jare kwamen er weer met mooiere vormen of fijnere kleuren in den handel. Zoo ook dit jaar.

Terecht werd verwacht, dat op de laatste Keuring van de Maatschappij voor Tuinbouw, die den 12^{en} Augustus in Artis gehouden werd, de nieuwste Chrysanthen aangeboden zouden worden en dit was inderdaad het geval.

Onze eerste kweeker van deze bloemen, de heer G. J. Bier te Nieuwerkerk aan den IJssel, stelde een zeer verdienstelijke collectie nieuwigheden tentoon, waarvan wij hier de mooiste, de *Chrysanthemum G. J. Bier* afbeelden. Deze behoort tot het type der z.g.n. lintvormige Chrysanthen, haar bloemen zijn bijzonder groot en zooals op de afbeelding duidelijk te zien is, zijn zij zeer mooi van vorm. Haar kleur is zuiver sneeuwwit en verloopt naar het hart in zacht groen, waardoor de witte tint nog beter uitkomt. Het is inderdaad een bijna onverbeterlijke bloem.

Zeer mooie bloemen, mede door den heer Bier tentoongesteld, waren de lintvormige zuiver goudgele *Japan*, de ingebogen *Thomas Lunt*, wier bloemen aan de bovenzijde bruin en aan de onderkant goudgeel zijn en de ingebogen *Miss Boys* aan de bovenzijde dof karmijn, aan de achterzijde zilvergrijs.

Een tweede, zeer verdienstelijke verzameling ter keuring aangeboden, was die van den heer J. C. Bunge te Aerdenhout. In deze verzameling troffen wij een groot aantal nieuwere en ook enkele oudere verscheidenheden aan. Het kweeken van zoo'n groote collectie is in veel opzichten moeilijker dan van een groot aantal planten van de zelfde variëteit en dit is dan ook de reden, waarom men zulke uitgebreide verzamelingen steeds zeldzamer ziet. Met zeer weinig uitzonderingen worden gewoonlijk slechts die verscheidenheden in het groot gekweekt, die goede snijbloemen leveren. Een paar der mooiste bloemen uit de collectie van den heer Bunge waren de zuiver witte *Dolly Glyde* en de *Godfrey's Triumph*, die aan de bovenzijde bronsbruin en aan de achterkant goudgeel is. Aangezien deze beiden tot het ingebogen type behoren, kunnen onze lezers het verschil met het lintvormige beter zien, dan wij het hier beschrijven kunnen.

Voor de geschiedenis en de kultuur der Chrysanthen meenen wij te kunnen volstaan met te verwijzen naar pag. 251 van den jaargang 1908 van dit weekblad, waarin beiden meer uitvoerig besproken zijn. E. TH. W.

ENKELBLOEMIGE EN HALFGEVULDE CHRYSANTHEN.

Zooals wij reeds in ons voorgaande artikeltje opmerkten, hebben de kweekers zich steeds beziggehouden met het verbeteren van de Chrysanthen. Hierbij werd vooral gelet op den vorm en de kleur der bloemen, doch ook de afmeting werd niet uit het oog verloren, wat ten gevolge had, dat altijd maar weer grootere bloemen werden aangeboden.

Het was te voorzien, dat hier reactie op zou volgen en dit is dan ook inderdaad het geval geweest.

Wil men toch van het gewone ras werkelijk mooie, goed ontwikkelde bloemen hebben, dan kan men niet meer dan een twaalfstal bloemen op één plant hebben, iedere stengel mag er slechts één dragen en de meest volmaakte bloemen verkrijgt men door niet meer dan één bloem op iedere plant te laten doorgroeien.

De smaken van het publiek nu loopen zeer uiteen en spoedig waren er bloemenliehebbers, die de groote, gevulde Chrysanthen niet mooi meer vonden, doch liever enkelbloemige variëteiten zagen, aan wier stengels dan een grooter aantal bloemen vereenigd waren.

Een der oudst bekende van de z.g.n. enkelbloemige Chrysanthen was de *Mary Anderson*. Haar bloemen waren middelmatig groot met een zuiver witte straal en een helder gele schijf. Geen verzameling was er destijds of men trof er een aantal planten van deze verscheidenheid in aan.

Toen men bemerkte, dat dit ras aftrek vond, begonnen enkele kweekers zich gaandeweg op de verbetering er van toe te leggen, wat ten gevolge had, dat er weldra variëteiten van werden aangeboden, wier bloemen zeer uiteenlopende kleuren vertoonden, beter van vorm en tevens iets grooter waren, ook treft men er tegenwoordig onder aan, die een dubbele of driedubbele krans straalbloempjes hebben, waardoor zij halfgevoeld gelijken te zijn.

Een van onze eerste kweekers op dit gebied is de heer D. Bruidgom te Baarn. Reeds verleden jaar zond hij op de November-keuring in Artis een aantal goed gekweekte planten van dit ras in en dit jaar liet hij, door een uitgebreide collectie afgesneden bloemen in te zenden, zien, hoeveel vormen en kleuren er reeds van te verkrijgen zijn. Enkelen der allermooisten beelden wij hier af, het zijn de *Marjorie Lloyd* oranje straal bloempjes met een licht groene schijf; *White Pagram*, wit met gele schijf en *Edith Pagram*, zacht karmijn met gele schijf.

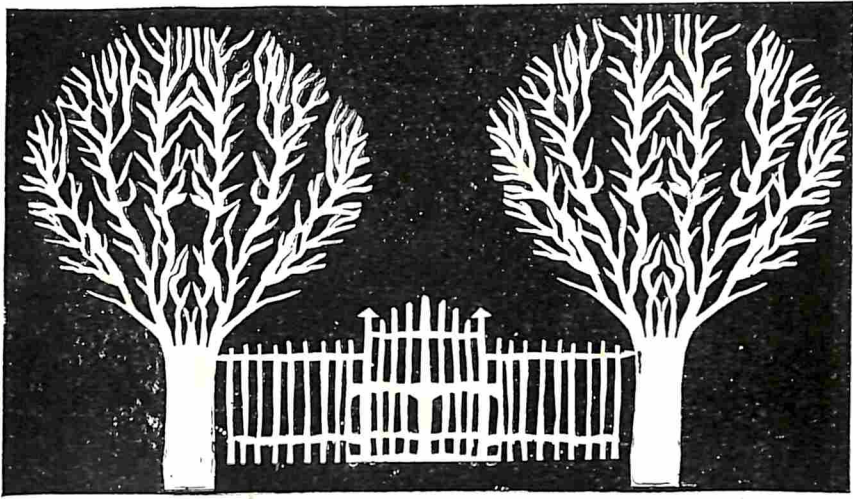
Bij deze en al de andere verscheidenheden vindt men een aantal bloemen op iederen stengel, waardoor de planten zeker een bevalliger vorm verkrijgen. Ook voor snijbloemen, om in vazen te zetten, voldoen zij zeer goed.

Behalve de hier afgebeelden zijn nog een paar zeer mooie variëteiten de *Bronze Pagram*, licht bruin met goudgele schijf en gele randen, en *Sylvia Slade*, donker karmijn met goudgele schijf en een helder witte rand langs de schijf. De kultuur van deze Chrysanthen komt in hoofdzaak met die der gewone grootbloemigen overeen, alleen behoeft men bij dezen niet al de knoppen op één na weg te breken. Wil men veel bloemen hebben, dan late men ze allen op de stengels zitten, een stuk of vier op ieder kan men altijd wel laten doorgroeien. E. TH. W.

Foto C. Steenberg.

DE CHRYSANTHEMUM „G. J. BIER",
VERWIERF EEN CERTIFICAAT 1e KLASSE.

HET HEK VAN KAATJE'S TUINTJE.
UIT HET PRENTENBOEK „BUITEN BIJ KAATJE“.

BESCHRIJVINKJES.

Nadruk verboden.

DE HOMMEL.

ALS hij aankomt is hij uit zijn humeur.
Hij struikelt en valt voorover in
de keel van een bloem.
Dan schommelt hij door de meel-
draden naar binnen, als een dik
bestuurslid, dat bijna te laat op de verga-
dering komt door het gedrang voor de deur.
Vervolgens schijnt er binnen ruzie te zijn,
en een oogenblik later holt hij de deur uit
om de politie te halen.

DE HOMMEL EN DE BLOEM.

De hommel: Maar een oogenblikje....
De bloem: Neen, je bent te zwaar voor
me, ik kan je niet houden.
De hommel: Zie zoo, 't is al klaar.
De bloem: Hè, hè!

HET OPENGAAN VAN DE ONOTHERA.

Goeden avond, dat had-je niet gedacht, hè?
— Neen, je blaast me in 't gezicht, maar
't ruikt lekker.

DANSENDE MUGGEN.

Tracht een van ons te herkennen.

DE OORWORMEN.

Als ge ze vindt, zijn ze volwassen.
Ze eten niet en ze drinken niet.
Ze zitten met velen in het holle rietje,
dat in den bloempot staat bij de foksia.

Ze zijn alle bruin, behalve één, die wit is. Ge klopt het rietje leeg op de vensterbank en er komt een plasje water uit, dat zacht en glimmend van de vensterbank afloopt: elke oorworm is een druppel.

Later vallen ze een voor een uit den vlierstruik bij het priëel op uw strooehoed: dat is hun wraak. De witte doet er niet aan mee, die ziet ge niet meer terug.

Als de vrucht van de zonnebloem rijp is, houden ze zich alsof ze zaadjes zijn en laten zich vallen, zoodra ge de zaad-schijf aanraakt.

Het laatst wonen ze nog in de trechters van de dahlia. Als deze bij de eerste nachtvorst bevroest, zijn de oorwormen voor goed verdwenen.

CHR. A. J. VAN DER LINDEN.

EEN AARDIG PRENTENBOEK.

DE stoomboot uit Spanje, die Sint-Nicolaas medevoert, gaat weer weldra op weg naar 't Noorden. En duizende jonge Hollandsche hartjes beginnen zoo zoetjes aan vol verwachting te kloppen. Maar ook menig ouderhart gaat kloppen, onrustig, omdat het zoo héél moeilijk is te bedenken, welk geschenk bij de kleine kleuters wel het meest in goede aarde zal vallen....

Nu, een prentenboek is altijd welkom! Maar dan is men er nóg niet: de keuze ook op dit gebied is zoo groot!

Mag ik u eens helpen, zoekende ouders? En uw aandacht vestigen op een aardig prentenboek, dezer dagen verschenen?

Ik bedoel „Buiten bij Kaatje!“ *) Nu niet om dien titel „Buiten bij Kaatje!“ wordt er juist in „Buiten“ over gesproken. Maar omdat we in dit blad, dat zich door zijn illustraties zoo'n goeden naam in den lande heeft verworven, niet willen nalaten te wijzen op een boekje, waarin met zoo-veel succes een andere wijze van illustreeren is beoefend, n.l. door middel van knipsels.

Ze is wat in 't vergeetboek geraakt, de oude knip- of schaar-kunst, die tot laat in de achttiende eeuw gebloeid heeft, niet het minst in ons land, waar er waren als de Amsterdamsche Johanna Koerten,

wier geest en schaar kon wond'ren
teelen,
't Papier herscheppende in onschatbre
kunsttafreelen,

die zich in de knipkunst een wereldnaam heeft verworven. Er zijn nu nog uit die tijden knipsels bewaard gebleven, die wonderen van geduld, van handigheid en van smaak genoemd moeten worden. Die kunst nu is herleefd in dit prentenboek. Dadelijk voegen we er bij, dat we hier niet die wonder-fijne techniek vinden, vereischt om b.v. een geheele schilderij van Hondcoeter na te knippen, met pauwen, fazanten en al de kleine lijntjes van een hen omgeven den vroegerigen plantengroei, zooals men dat vroeger deed. Zoo iets zou in een prentenboek ook al heel misplaatst zijn. Maar toch, wat weet J. E. met haar meestal weinig-ingewikkelde knipsels een aardig effect te bereiken. Zie b.v. het plaatje van het arme boerinetje, waarvan we hierbij een reproductie plaatsen, zie die denneboom, zwaar neerhangende onder het gewicht van de sneeuw, zie dat potje boven 't vuur in den slechts door enkele lijnen aangegeven schouw.

En wat ook zoo aardig van dit prentenboek is: dat een heel gezin er plezier van kan hebben. Niet van het vertelseltje en de versjes: dat is alleen iets voor de kleintjes, die bovendien pret zullen hebben met het kijken naar de eenvoudige en toch zoo sprekende prentjes. Maar dan de ouderen. Die zullen al heel gauw aan het knippen gaan: in de berijmde inleiding kunnen ze lezen, hoe ze moeten doen. En dan zie ik moeder — en misschien wel vader — ook nog wel's aan den knip. Zoo quasi om de jeugd wat te helpen, ja, dat kennen we, maar in werkelijkheid, omdat ze 't zoo erg leuk vinden. L.

*) „Buiten bij Kaatje!“ Een vertelseltje met versjes en knipsels door J. E., Amsterdam, Scheltema & Holkema's Boekhandel. Prijs f 1.25.

HET ARME BOERINETJE.
UIT HET PRENTENBOEK „BUITEN BIJ KAATJE“.

DE ZEVEN KINDERTJES OP WEG NAAR KAATJE.
UIT HET PRENTENBOEK „BUITEN BIJ KAATJE“.